

Шанідзе О. Д.,

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”,
м. Харків, Україна

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПОСТМОДЕРНІ

THE PROBLEM OF GENDER STUDIES IN POSTMODERN

Головними ознаками постмодерну в площині філософії, культури і соціології – є аперспективність, контекстуальність і відмова від всякої істини. Постмодерністи вважають за потрібне відмовитись від усіх істин, бо вони не можуть бути універсальними, а тому залежать лише від контекстів, контексту часу, контексту простору, контексту соціуму. Наприклад питання добра і краси будуть різнитись від однієї філософської школи (часто обмеженої виключно однією точкою зору) до іншої. Разом із тим, таке відношення до істини, народжує наступну проблему: якщо істини немає, то що робити з твердженнями доби постмодерну стосовно соціальної рівності, рівних прав та свобод і головного набутку постмодерну: «свободи кожної індивідуальності».

Цей парадокс, як раз і народжує усі суперечки щодо сучасних актуальних питань, і гендерне питання стоїть в авангарді цієї суперечки. Бо коли вчені починають аналізувати гендерну проблематику, вони не сходяться насправді майже ні в чому. І зараз серед теоретиків немає згоди за такими, фундаментально важливими, питаннями, як, наприклад: “що взагалі є гендер?”. Для одних це соціальна стать, для інших індивідуальна ознака суб’єктивного світосприйняття, для третіх питання пов’язане зі статевими, анатомічними, особливостями. В свою чергу, питання взаємозв’язку гендеру і статі теж є відкритим, для одних вчених ці питання не лежать в одній площині, інші, наслідуючи детерміністичну точку зору, вважають що гендер пов’язаний з анатомією людини (краще сказати індивіда). Чи є гендерні відносини між індивідами соціально-культурною практикою, чи це є виключно особистісний, інтерсуб’єктивний досвід? Питання викликає навіть кількість «гендерів». Для

звичайних людей дуже часто виникає межа о двох гендерах, а в деяких випадках людству притаманне відношення сексуальної орієнтації до питань гендеру. Знов таки, вчені епохи Просвітництва взагалі не відділяли гендер від питань «жіночого-чоловічого». В площині постмодернізму і метатеорії ми ставимо собі питання не тільки про соціальні гендерні відносини, але і підіймаємо проблеми сексуальності, ідентичності і намагаємось дивитись на це через саме площину гендеру. От же, безперечно ми можемо сказати лише одне: єдиної, універсальної гендерної теорії в постмодернізмі не існує. Ми не можемо чітко визначитись не тільки з самим суб'єктом і об'єктом пізнання, але із методологією, а інколи і взагалі доречністю дослідження.

Згадана вище епоха Просвітництва, її ще називають модернізмом, вперше в історії нашого світу, принесла людству ідею абсолютної рівності, без розподілу на раси, кольори шкіри і стать. Безперечно, з історичної точки зору, такий прорив гуманістичної, людино-центричної думки, розхитав сталі кайдани нерівності. Втім, не за епохи просвітництва, не за епохи постмодерну, остаточно позбутися цих “кайданів” не вийшло ні у кого. За часів модерну, який ставив під сумнів все «особистісне» і тяжів до великих соціальних конструкцій з чітким практичним досвідом, який можливо виміряти, пояснити і показати така розширність гендерної проблематики як сьогодні, була взагалі неможлива. Що стосується сьогодення спектр питань, які охоплюються, важко досконало вивчити, систематизувати, і виходячи з самої сутності постмодернізму, знайти істинність явищ, відділити хибне від істинного. Тим не менш, навіть за таких умов, діючи згідно до логіки дослідження соціальних явищ не тільки в межах вивчення соціуму окремо, але і в межах вивчення кожного окремого індивіда, ми все ж можемо сформувані деякі ключові для сучасної гендерної проблематики постулати.

Для початку слід зазначити очевидне. Об'єктом гендерної проблематики є гендер. Втім саме поняття (як об'єкт дослідження, так і як явище взагалі) є причиною диспутів і суперечок. «Наприклад, такі вчені як У. Фаррел вважають,

що теорія, яка поєднує расу, клас і гендер, являє собою небезпечну форму політичного моралізму з тими самими тоталітарними характеристиками, які проявляють інші форми марксизму. Як наслідок, критика в основному спрямована проти «класових ворогів», тобто відбувається нова форма дихотомії, новий пошук «ворогів», нова форма протиставлення та протистояння. Звідси також виходить зручний для гендерної теорії привід розглядати західну філософію (культуру загалом) як продукт «давно померлих білих чоловіків», хоча, як зауважує У. Фаррел, для гендерного фемінізму дуже незручним залишається той факт, що близькосхідна (й інші) цивілізація тоді повинна розглядатися як продукт «давно померлих небілих чоловіків» [1].

З зазначеного вище, ми можемо помітити що в сучасному гендерному дослідженні є тонка межа між саме дослідженням і активізмом. З одного боку це призводить до позитивних змін. Наприклад, неможливо не відмітити що саме завдяки активізації руху феміністок гендерні питання досягли як мінімум першорядних успіхів в створенні рівних умов, рівних можливостей і рівних прав з рівними обов'язками для чоловіків і жінок. (Тут знов згадуємо, що гендерна проблематика модерну, пов'язувала гендер лише з біологічним детермінізмом). Разом із тим, вочевидь, в розвинутих країнах, сьогодні є певні успіхи щодо безперечної рівності гендерних осіб, створюються гендерні суспільства, гендер перестає означати «соціальну стать», а починає означати «індивідуальний досвід/вибір», іншими словами переходить в межу ідентичності, яку через активізм різних гуманістичних рухів, возносять в головну цінність людства. З іншого боку, звичайно, це множить сутності, а самі зміни починають агресивно конкурувати одна із одною, народжуючи потенційні конфлікти в майбутньому, хоча і сьогодні підкидає нам ядро виражені конфлікти на площі гендерної самоідентифікації людини і серйозні соціальні пертурбації. Взяти наприклад ресентимент в Американській культурі, який призвів до перемоги консервативного і вочевидь доволі відсталого від

об'єктивної, сучасної точки зору на проблеми постмодерну, кандидата у президенти Д. Трампа [2].

От же висновок який ми сьогодні можемо зробити, може уміститись в одне твердження: «Розібратись важко». Втім, наука має мати чітку класифікацію, методологію, мету і висновки. Навіть якщо саме явище не може надати нам таких опцій. Тому сучасний вчений який займається гендерною проблематикою, має, в першу чергу, означитись з напрямом і вектором праці. Прийняти бік тієї теорії, яка є для нього найбільш аргументованою науково, але не забувати і про морально-етичний аспект питання. Так, в епоху постмодерну при дослідженні таких складних явищ як гендер, не достатньо користуватись лише класичними, інституційними методами. Слід зволікати на суб'єктивне самого вченого, відходити від позиції «соціальне» в контексті дослідження індивіда, але знаходити соціальне значущє в своїй праці. Гендерна проблематика вивчається як феномен сучасного суспільства, але не слід забувати, що в самому корені цієї проблематики лежить бажання людства до рівності. Тож саме рівність ми і можемо сприймати як умоглядну істину, як ідеальний початок для роботи з гендерною проблематикою.

Список використаних джерел

1 Скиба Е. К. Теорія гендеру як методологія пізнання культури. *Наукове пізнання : методологія та технологія*. 2020. № 1 (45). С. 62-68.

2 Вілбер К. Трамп і епоха пост правди. Львів : Terra Incognita. 2019. 136 с.